

आदिवासी बरोजगारांच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्थांना व लोकसेवा केंद्रांना विविध सवलती देऊन त्यांना आर्थिकदृष्ट्या बळकट करणेबाबत.
आदिवासी महिला स्वयंसहाय्य गट/महिलाच्या बचत गटांना रोजगाराच्या व अधिक उत्पन्नाच्या संधी उपलब्ध करून बळकट करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : रोस्वरो-१२०२/प्र.क्र.६४ (२००२)/का.१२

मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक : १२ फेब्रुवारी, २००४.

- वाचा :-**
- १) शासन निर्णय, रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग क्रमांक रोस्वरो-२००२/प्र.क्र.२६७/रोस्वरो-१, दिनांक १७ ऑगस्ट, २००२.
  - २) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्रमांक रोस्वरो-१२०२/प्र.क्र.६४ (२००२)/का.१२, दिनांक ३ सप्टेंबर, २००२.

पार्श्वभूमी :

महाराष्ट्र शासनाने रोजगार व स्वयंरोजगारासंबंधी एक सर्वसमावेशक व व्यापक धोरण आखले असून त्या धोरणास अनुसरून रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाने दिनांक १७ ऑगस्ट, २००२ रोजी बेरोजगार सेवा सहकारी संस्थेने व लोकसेवा केंद्रांना विविध सवलती देवून त्यांना आर्थिकदृष्ट्या बळकट करण्याबाबत आदेश निर्गमित केले आहेत. सदर शासन निर्णयाची अंमलबजावणी आदिवासी विकास विभागांतर्गत कार्यरत असणाऱ्या सर्व कार्यालयांनी तसेच आदिवासी विकास महामंडळ व शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ यांनी करण्याबाबत आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-१२०२/प्र.क्र.६४/२००२/का.१२, दिनांक ३ सप्टेंबर, २००२ रोजी सूचना देण्यात आल्या आहेत. सदर परिपत्रकासंदर्भात आदिवासी विकास विभागांतर्गत मागासवर्गीयांच्या कल्याणासाठी ज्या महत्वाच्या योजना राबविण्यात येतात त्यासंदर्भात आदिवासी बेरोजगारांच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्थांना व लोक सेवा केंद्रांना द्यावयाची कामे विनिर्दिष्ट करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याचबरोबर विविध दारिद्र्य निर्मुलन योजनेखाली स्थापन करण्यात आलेल्या आदिवासी महिलांच्या स्वयंसहाय्य गट/महिला बचत गट किंवा महिला मंडळांनासुद्धा आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात रोजगाराची व आर्थिक उत्पन्नाची संधी उपलब्ध करून देण्याची बाबसुद्धा शासनाच्या विचाराधीन होती. आता यासंदर्भात शासन खालीलप्रमाणे आदेश निर्गमित करीत आहे.

शासन निर्णय :

१. आदिवासींच्या कल्याणासाठी राबविण्यात येणाऱ्या महत्वाच्या योजना विवरणपत्र "अ" येथे दर्शविण्यात आल्या आहेत. आश्रमशाळा तसेच वसतिगृह या शैक्षणिक विकास योजनेतर्गत आदिवासी विद्यार्थ्यांना शिक्षणाबरोबरच अन्य सुविधा देखील पुरविल्या जातात. त्यासाठी दैनंदिन आवश्यक वस्तुंची गरज भासते. आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक शाआशा-१६०१/प्र.क्र.४३/का.१३, दिनांक ५ मे, २००१ अनुसार काही वस्तु स्थानिक स्तरावर आवश्यकतेनुसार खरेदी करण्यास परवानगी देण्यात आलेली आहे. त्याचा तपशिल विवरणपत्र "ब" येथे दर्शविण्यात आलेला आहे.
२. तसेच वर उल्लेखिलेल्या कामाव्यतिरिक्त विवरणपत्र "क" येथे दर्शविलेली दुरुस्तीची कामेही करण्यात येतात.
३. आश्रमशाळेतील विद्यार्थी/विद्यार्थीनींचे गणवेश शिलार्ई करणे, आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांचे केशकर्तन करणे, आश्रमशाळा/वसतिगृहासाठी भाजीपाला पुरवठा करणे, आश्रमशाळा/वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना मटण/अंडी पुरवठा करणे, वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना दुधाचा पुरवठा करणे व आश्रमशाळा व वसतिगृहासाठी आवश्यकतेनुसार मिरची पावडर, गरम मसाला, हळद पावडर पुरवठा करणे इत्यादी कामे आदिवासी बेरोजगार सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्था, लोकसेवा केंद्र, आदिवासी महिला स्वयंसहाय्य गट/ महिला बचत गट किंवा महिला मंडळ यांच्याकडे सोपविल्यास स्थानिक पातळीवर रोजगार निर्माण होण्यास भरीव मदत होईल.
४. विवरणपत्र "अ" येथे दर्शविलेल्या वस्तु प्रत्येक प्रकल्पांमध्ये कमीत कमी २५ टक्के आश्रमशाळा व वसतिगृहांसाठी आदिवासी बेरोजगार सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्थांमार्फत खरेदी करण्यात याव्यात. त्याचप्रमाणे कमीत कमी २५ टक्के आश्रमशाळा व वसतिगृहांसाठी विवरणपत्र "अ" मध्ये दर्शविलेल्या वस्तु आदिवासी महिला स्वयंसहाय्य गट/महिला बचत गट किंवा महिला मंडळ यांच्याकडून खरेदी करण्यात याव्यात. एका गावामध्ये दोन प्रकारच्या संस्था कार्यरत असतील तर ५० टक्के वस्तु आदिवासी बेरोजगार सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्थांकडून व ५० टक्के वस्तु महिलांच्या नोंदणीकृत संस्थेकडून खरेदी करण्यात याव्यात.
५. विवरणपत्र "क" येथे दर्शविलेली कामे प्रामुख्याने आदिवासी बेरोजगाराच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्था व लोकसेवा केंद्रामार्फत करण्यात यावीत. तथापि, त्यापैकी एखादे काम करण्यास आदिवासी महिला स्वयंसहाय्य गट/महिला बचत गट किंवा महिला मंडळ सक्षम असेल तर त्यांना सुध्दा संधी देण्यात यावी.
६. परिच्छेद ३ येथे उल्लेखिलेली कामे प्रत्येक प्रकल्पामध्ये २५ टक्के आश्रमशाळा व वसतिगृहांमध्ये आदिवासी बेरोजगाराच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्थेला देणे बंधनकारक करण्यात येत आहे. त्याचप्रमाणे प्रत्येक प्रकल्पामध्ये कमीतकमी २५ टक्के आश्रमशाळा व वसतिगृहातील सदर कामे आदिवासी महिला स्वयंसहाय्य गट/महिला बचत गट किंवा महिला मंडळास देणे बंधनकारक

करण्यात येत आहे. तसेच, आदिवासी महिला बचत गट व आदिवासी बेरोजगार सेवा सहकारी नोंदणीकृत केलेल्या संस्थांना द्यावे.

७. क्षेत्रीय कार्यालयांना खरेदी करावयाच्या वस्तूंच्या किंमतीचे दरपत्रक किंवा सेवा दरपत्रक प्रचलीत बाजारभावाप्रमाणे निश्चित करावे. कामाच्या किंमती लक्षात घेवून निवीदा मागविणे आवश्यक असल्यास निवीदा पध्दती आदिवासी बेरोजगारांच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्था व लोकसेवा केंद्र यामध्ये मर्यादेत ठेवावी. भाजीपाला, मसाला पावडर इत्यादी वस्तुंसाठी सध्या स्थानिक पातळीवर दर निश्चित करण्यात येतात. सदर पध्दत चालू ठेवण्यात यावी. आदिवासी बेरोजगारांच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्थांमध्ये परस्परांमध्ये स्पर्धा होवून त्याचप्रमाणे आदिवासी महिला स्वयंसहाय्य गट/महिला बचत गट किंवा महिला मंडळ यांच्यामध्ये परस्परात स्पर्धा होवून कमी किंमतीत उत्कृष्ट दर्जाच्या वस्तु प्राप्त होतील यासाठी प्रयत्न करण्यात यावेत.

८. वरीलप्रमाणे कामे संबंधीत संस्थेकडून साहित्य खरेदी करीत असताना अनामत बयाना रक्कम भरण्यातून सुट देण्यात यावी. त्यामुळे त्यांचे आर्थिकदृष्ट्या बळकटीकरण होण्यास मदत होईल. तथापि, भाजीपाला, मटण, मिरची पावडर, मसाला, हळद, दूध, अंडी, बोरीक पावडर, टी.सी.एल.पावडर इत्यादींसाठी महिला संस्थांना ५० टक्के व इतर संस्थांना पूर्ण अनामत रक्कम भरणे अनिवार्य आहे.

९. आदिवासी बेरोजगारांच्या सेवा सहकारी नोंदणीकृत संस्था किंवा लोकसेवा केंद्र यांच्याकडून ठरवून घेण्यात आलेल्या कामाच्या दर्जाबाबत प्रकल्प अधिकार्यांनी योग्य देखरेख ठेवावी व संनियंत्रण करावे. संबंधित संस्था स्थानिक लोकांना सभासद करूनच गटीत करण्यात आलेली आहे याची खात्री केल्यानंतरच कामे देण्यात यावी. आदिवासींच्या नावाने इतरांना लाभ मिळता कामा नये. आदिवासी बेरोजगारांच्या सहकारी नोंदणीकृत संस्था व लोकसेवा केंद्रे, रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाच्या मान्यता प्राप्त किंवा मान्यतेने स्थापन झालेल्या असणे आवश्यक आहे. तसेच आदिवासी महिला स्वयंसहाय्यता गट/बचत गट जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, नाबार्ड किंवा वाडी योजनेखाली स्थापन झालेले असणे आवश्यक आहे.

१०. वरील आदेश शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळांसाठी लागू राहतील. उपरोक्त सूचनेनुसार प्रकल्पवार पुरवठा योजना संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांनी दिनांक २९ फेब्रुवारी पर्यंत अपर आयुक्तांचे मान्यतेसाठी सादर करावी. अपर आयुक्तांकडे योजना सादर झाल्यानंतर त्यांनी २० मार्च पर्यंत त्यास मान्यता द्यावी. आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी प्रथम एप्रिल महिन्यात याचा आढावा घ्यावा. त्यानंतर वेळोवेळी आढावा घेऊन योग्य संनियंत्रण करावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(मफिउल हुसेन)

सह सचिव

आदिवासी विकास विभाग.

विवरणपत्र "अ"

आदिवासींच्या कल्याणासाठी राबविण्यात येणाऱ्या महत्वाच्या योजना

- १) आश्रमशाळा समूह योजना
- २) स्वेच्छा संस्थांमार्फत अनुदानित आश्रमशाळा चालविणे
- ३) आदिवासी विद्यार्थी/विद्यार्थीनींकरिता तालुका/जिल्हा स्तरावर वसतिगृह चालविणे
- ४) आदिवासी शेतकऱ्यांसाठी १०० टक्के अनुदानावर वीजपंप/तेलपंप पुरवठा करणे
- ५) केंद्रवर्ती अर्थसंकल्प (न्युक्लिअस बजेट) अंतर्गत स्थलकालानुरूप विविध योजना राबविणे
- ६) आदिवासी मुले/मुलींसाठी पोलीस तथा सैन्यदल भरतीपूर्व प्रशिक्षण केंद्र चालविणे
- ७) आदिवासी विद्यार्थी/विद्यार्थीनींची नांव नोंदणी करणे व नोकरीसाठी त्यांचे नाव पुरस्कृत करणे
- ८) आदिवासी विद्यार्थींसाठी मोटार वाहन चालक प्रशिक्षण केंद्र चालविणे.

*****

विवरणपत्र "ब"

आश्रमशाळा/वसतिगृहांसाठी दैनंदिन गरजेसाठी आवश्यक किरकोळ साहित्याची यादी

१) आगपेट्या	६) मेणबत्त्या	११) डस्टर
२) झाडू	७) खडू	१२) स्वच्छतेसाठी फिनाईल
३) खराटे	८) नायलॉन दोरी	१३) बोरीक पावडर
४) सूप	९) कंदीलाची काच	१४) टि.सी.एल.पावडर
५) टोपली (चपाती ठेवण्यासाठी)	१०) पिठाची चाळणी (गव्हाचे पीठ चाळण्यासाठी)	

*****

विवरणपत्र "क"

किरकोळ दुरुस्तीच्या कामांची यादी

- १) आश्रमशाळा/वसतिगृहातील जंगम मालमत्तेची म्हणजे लोखंडी,लाकडी साहित्य दुरुस्ती (त्यात खुर्ची,टेबल, बाक,बेंच कपाटे,स्टूल इत्यादी)
- २) आश्रमशाळेचे शेडस् लाकडी लोखंडी दरवाजे व खिडक्यांची कडी/कोयंडे दुरुस्ती.
- ३) आश्रमशाळेच्या वर्गखोल्या, स्वयंपाकगृह, स्नानगृहे, शौचालय, कार्यालयाच्या इमारतीमधील तुटलेल्या फरश्यांची दुरुस्ती.
- ४) आश्रमशाळेतील इमारतीच्या छताची दुरुस्ती.
- ५) आश्रमशाळेतील विद्युत उपकरणाची/वाहिन्यांची दुरुस्ती.
- ६) पाणी पुरवठ्याची योजना व नळाची दुरुस्ती.
- ७) आश्रमशाळा/वसतिगृहातील गॅस शेगड्यांची दुरुस्ती.
- ८) आश्रमशाळेतील ब्लॅक बोर्डची दुरुस्ती (लाकडी लोखंडी बोर्ड नवीन तयार करणे)
- ९) आश्रमशाळा/वसतिगृहातील कोठ्या दुरुस्ती
- १०) आश्रमशाळेतील/वसतिगृहातील पेट्या दुरुस्ती
- ११)केन चेअर दुरुस्ती
- १२) वसतिगृहातील लोखंडी पलंग दुरुस्ती
- १३) आश्रमशाळा/वसतिगृहातील (शासकीय इमारत) रंगरंगोटी करणे
- १४) आश्रमशाळा/वसतिगृहातील जुन्या पुस्तकाची बाईंडिंग करणे.

*****